

Koncentrace tuhých částic v ovzduší v bezesrážkových epizodách

**The concentration of airborne in episode
without precipitation**

Gražyna Knozová

Robert Skeřil

Český hydrometeorologický ústav, Brno

Zdroje znečištění ovzduší PM₁₀

- přírodní
  - sopečné erupce, požáry, krystaly mořské soli, rostlinné pyly
- antropogenní
  - lokální topeniště, průmysl, doprava
- chemické reakce v atmosféře
  - vznik sekundárních částic z plynných prekurzorů (krystalky síranů, dusičnanů)
- dálkový přenos znečištění
- re-emise
  - opětovná emise již dříve usazených částic

Zdroje re-emisí částic

- skládky sypkých materiálů
- povrchová těžba
- zemní a stavební práce
- zemědělské práce
- urbanizované oblasti:
  - doprava způsobuje několikanásobně vyšší znečištění ovzduší re-emisí než z výfukových plynů (***Jaecker-Voirol, Pelt, 2000***)
  - úklid silnic vede ve zvláštních meteorologických podmínkách k výskytu epizod zvýšené koncentrace suspendovaných částic (***Hosiokangas et al., 2004; Salonen et al, 2004***).

Re-emise

- Re-emise vzniká mechanickým způsobem a její hlavní příčinou je pohyb vzduchu způsobený
  - větrem
  - dopravou
- Významným faktorem pro dynamiku procesu re-emise je velikost a morfologie samotných částic a mikro-měřítkové vlastnosti rozhraní částic a aktivního povrchu, jako jsou chemismus a objem vody (***Loosmore, 2003***).
- Důležitým faktorem je rovněž rychlost proudění vzduchu

Hypotéza

Re-emise tuhých částic významně přispívá k celkové koncentraci PM_{10} v suchých obdobích

Cíle práce

- Analýza koncentrací PM_{10} v suchých obdobích
- Charakteristika epizod zvýšené koncentrace PM_{10} způsobené re-emisí (charakteristika dalších meteorologických podmínek)

Metoda práce

- Bezesrážkové období bylo určeno jako minimálně pět po sobě jdoucích dnů, kdy v jednotlivých dnech nebyla naměřena žádná srážka.
- základní statistická charakteristika výskytu bezesrážkových epizod
- pro každou epizodu byla charakterizována koncentrace PM_{10} a vypočteny průměrné hodnoty jednotlivých meteorologických prvků

Datové podklady

data ze stanice Brno-Tuřany

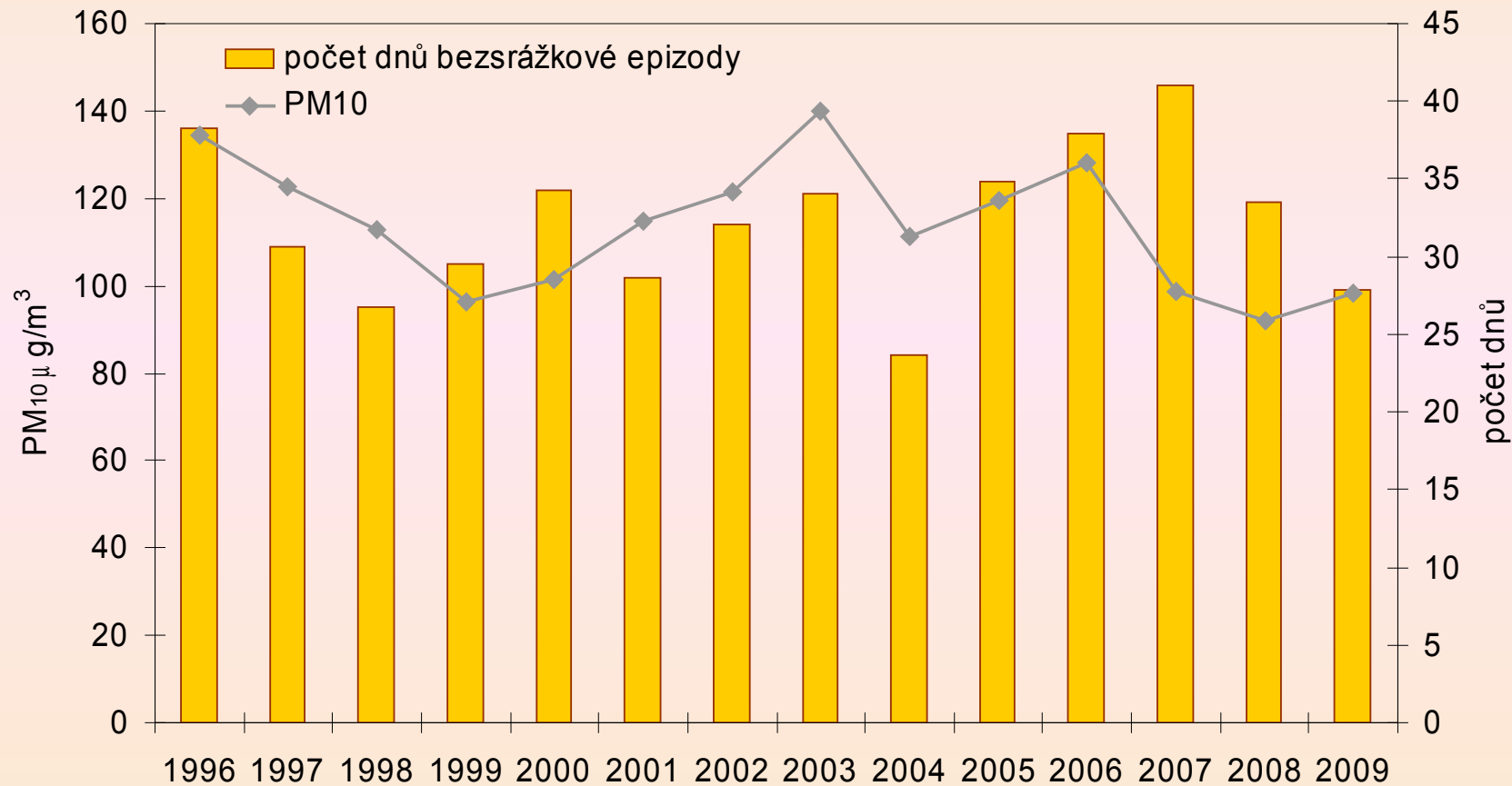
- průměrné 24hodinové koncentrace PM_{10} (1996-2009)
- denní hodnoty meteorologických prvků
  - srážky
  - teplota vzduchu
  - rychlost větru
  - relativní vlhkost vzduchu
  - sluneční svit

Vztah atmosférických srážek a suspendovaných částic v ovzduší

- Výskyt srážek působí mokrou depozici při srážkách koncentrace PM_{10} klesá
  - Nepřítomnost srážek přispívá k re-emisi v suchém období koncentrace PM_{10} roste
  - Suspendované částice jsou kondenzačními jádry pro srážky
- přítomnost suspendovaných částic v ovzduší přispívá k výskytu srážek

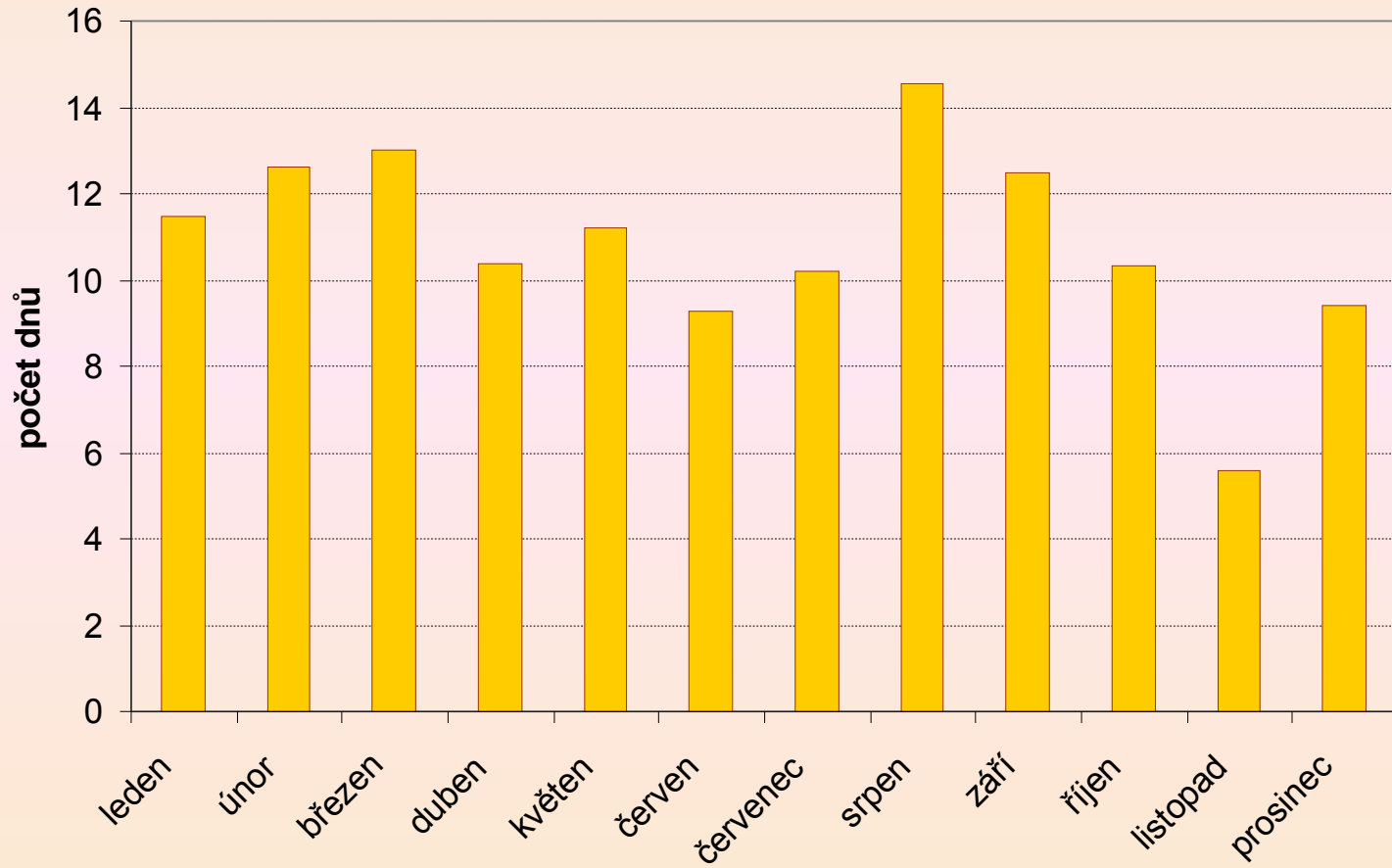
Průměrná roční koncentrace PM₁₀ [μg/m³] a souhrn dnů bezsrážkových epizod

Charakteristika bezesrážkových epizod v Brně-Tuřanech v období 1996-2009

průměrná délka epizody	8 dní
maximální délka epizody	23 dní
průměrná změna koncentrací PM ₁₀ v průběhu epizody	+10,8 µg/m³
počet epizod s růstem koncentrací PM ₁₀	158 (78,5 %)
počet epizod s poklesem koncentrací PM ₁₀	43
průměrná rychlost větru	3,4 m/s
průměrná teplota vzduchu	10,8 °C
průměrná relativní vlhkost vzduchu	68 %
průměrný denní úhrn slunečního svitu	7,4 h

Průměrný počet dnů bezesrážkové epizody (1996-2009)

Charakteristika bezesrážkových epizod s největší změnou koncentrace PM₁₀ v Brně-Tuřanech v období 1996-2009

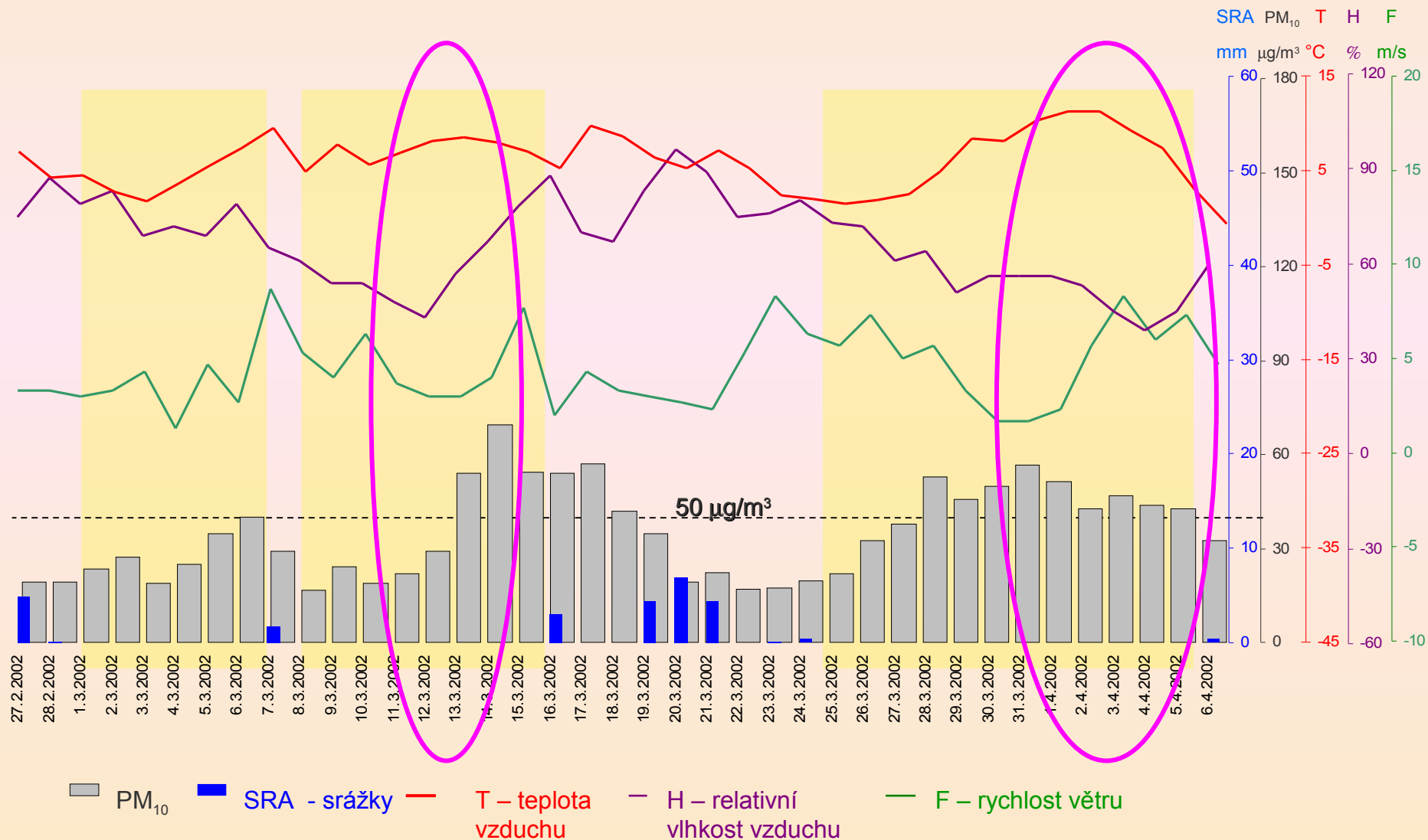
Znaménko „-“ označuje pokles koncentrací PM₁₀ v průběhu epizody a „+“ růst koncentrací PM₁₀ v průběhu epizody

Změna koncentrace PM₁₀ v průběhu epizody [µg/m³]	-114,2	-91,5	-52,4	...	+53,1	+55,0	+58,8	+72,2	+124,4	+132,6
Měsíc výskytu	3	1	3	x	9	3	2	1/2	2/3	12
Délka epizody [dny]	5	5	8	x	9	5	10	11	14	8
Průměrná koncentrace PM ₁₀ [µg/m ³]	102,7	80,3	40,1	x	51,3	51,2	53,7	52,5	72,6	77,1
Průměrná rychlost větru [m/s]	3,0	1,9	3,5	x	3,0	2,7	4,4	3,7	3,3	5,1
Průměrná teplota vzduchu [°C]	-0,1	-6,5	10,4	x	18,3	3,8	-3,8	-2,1	-0,9	-7,1
Průměrná relativní vlhkost vzduchu [%]	83	96	72	x	59	68	73	80	73	83
Průměrný denní úhrn slunečního svitu [h]	3,6	0,0	5,7	x	10,2	8,1	4,6	3,5	6,4	2,9

Charakteristika nejdelších bezesrážkových epizod v Brně-Tuřanech v období 1996-2009

Délka epizody [dny]	16	16	16	16	17	18	18	20	22	23
Měsíc výskytu	10	9	2	4/5	3/4	3/4	8/9	2/3	12/1	3/4
Změna koncentrace PM ₁₀ v průběhu epizody [μg/m ³]	16,3	-0,9	4,0	-11,4	16,0	16,6	-1,7	41,4	31,0	-18,1
Průměrná koncentrace PM ₁₀ [μg/m ³]	43,6	23,0	48,2	27,4	41,4	51,5	36,9	64,9	48,8	35,1
Průměrná rychlost větru [m/s]	3,2	2,7	2,6	3,5	4,4	3,8	2,9	4,0	3,8	3,8
Průměrná teplota vzduchu [°C]	10,5	12,3	1,6	11,9	14,1	6,4	18,3	-2,8	-3,5	10,1
Průměrná relativní vlhkost vzduchu [%]	68	69	78	45	57	58	67	73	86	50
Průměrný denní úhrn slunečného svitu [h]	7,9	8,8	4,6	11,2	10,0	8,2	8,1	5,0	0,5	8,8

Koncentrace PM_{10} a meteorologické podmínky v období 27.02-6.04.2002

Rozdíl mezi průměrnou koncentrací PM_{10} [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] ve dnech bezesrážkových epizod a ve všech dnech (1996-2009) je rovný **$6,1\mu\text{g}/\text{m}^3$**

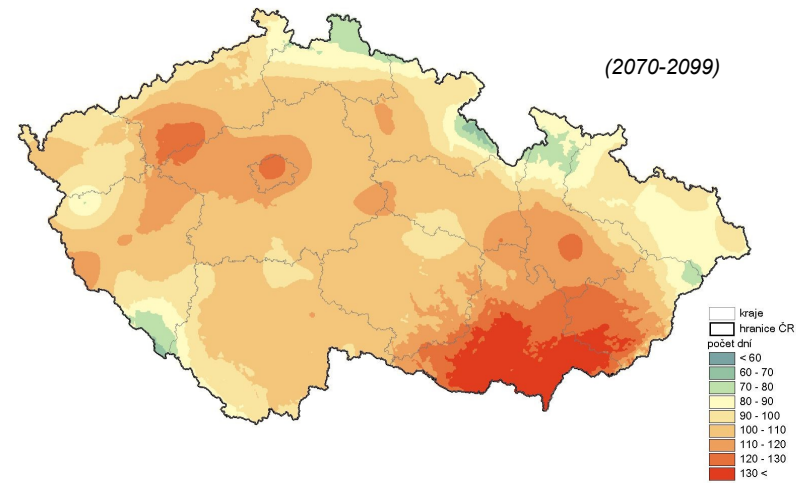
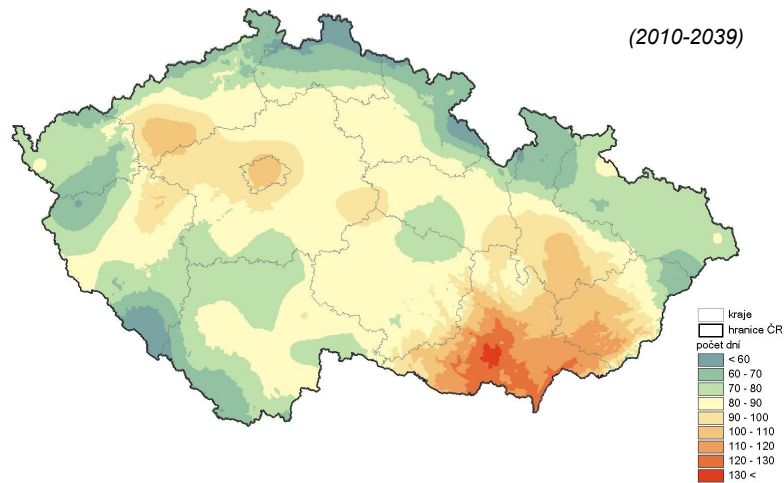
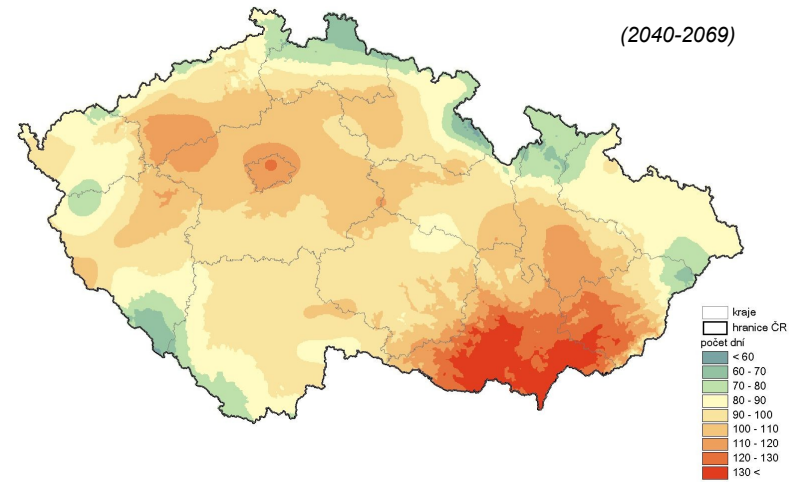
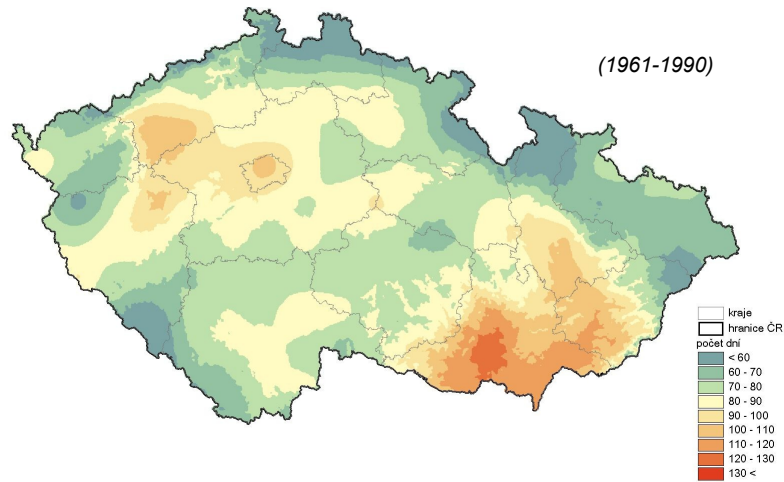
Koncentrace PM_{10} je vyšší ve dnech bezesrážkových epizod

Závěry

- existuje korelace mezi koncentrací PM_{10} a počtem dnů v bezesrážkových epizodách (měsíční a roční hodnoty)
- největší počet bezesrážkových epizod se vyskytuje v únoru, březnu, srpnu a září
- re-emise částic v bezesrážkových epizodách přispívá ke zvýšení koncentrací PM_{10} , o čemž svědčí skutečnost, že průměrná koncentrace PM_{10} v dnech započítaných k bezesrážkovým epizodám je větší nežli průměrná koncentrace PM_{10} stanovená ze všech dní
- v průběhu bezesrážkových epizod koncentrace PM_{10} zpravidla roste, ale při vyšších rychlostech větru jsou suspendované částice dostatečně rozptylovány a přenášeny do větších vzdáleností
- v kontextu měnících se klimatických podmínek, jako je pozorovaná a predikovaná intenzifikace sucha, lze očekávat, že problém re-emise tuhých částic bude v oblasti České republiky narůstat

Počet dnů bezesrážkového období na území ČR, scénář podle modelu ALADIN-CLIMATE/CZ

Zdroj: Zpřesnění dosavadních odhadů dopadů klimatické změny v sektorech vodního hospodářství, zemědělství a lesnictví a návrhy adaptačních opatření, VaV – SP/1a6/108/07 , 2010, kapitola 4.2.1.4 ,

Studie byla vyhotovena s finančním příspěvkem grantu GAČR „Víceúrovňová analýza městského a příměstského klimatu na příkladu středně velkých měst“

GA205/09/1297